

15. Переписка зі Станіславівським повітовим старостом про утвердження статуту, реєстрацію кружків українського товариства “Рідна школа” в селах Станіславівського повіту // ДАІФО, ф. 2, оп. 3, спр. 188, 416 арк.
16. Яртись А. Михайло Грушевський і національно-культурний рух у Галичині (кінець XIX – початок XX ст.) / А. Яртись // Михайло Грушевський і Західна Україна. – Львів : Світ, 1995. – С. 28–30.
17. Ясінчук Л. 50 літ Рідної школи 1881–1931 / Л. Ясінчук. – Львів : Діло, 1931. – С. 14–194.

В статті предпринята попытка ретроспективного показу основних исторических этапов развития Станиславова как одного из наибольших культурных центров Галичины и обозначена его роль в духовной жизни региона. Доведено, что динамика поступи города содействовала развитию общественной, экономической, политической и культурной жизни, которая являлась оригинальной палитрой, характеризующейся поликонфессиональностью, полиязычием, полиэтничностью и особенной красочности достигла в исторический период второй половины XIX – первой трети XX столетий.

Ключевые слова: история, полиэтничность, культурно-художественные процессы, музыкальная жизнь, общество.

In the article the main historical periods of development of Stanislaviv as one of the largest cultural centers of Halychyna are depicted and its place in the spiritual life of the region is defined. The author proves that the social, economical, political and cultural life of the city could be characterized as multiconfessional, multilingual and multiethnic and the highest level of variety it reached at the second half of the 19th – the first third of the 20th century.

Key words: history, multiethnicity, cultural processes, musical life, society.

УДК 82-6:78.071

Яким Горак

ЛИСТИ ВОЛОДИМИРА САДОВСЬКОГО ДО ІВАНА БЕЛЕЯ

Уперше публікується 6 листів Володимира Садовського до редактора газети “Діло” Івана Белея, що збереглися у фонді Івана Белея у відділі рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т.Шевченка НАНУ. Написані у Відні впродовж першого півріччя 1899 р., листи відображають спільну працю діячів над текстом статті В.Садовського “З нагоди новин на поли нашої церковної музики” у процесі підготовки її до публікації.

Ключові слова: Володимир Садовський, Іван Белей, Філарет Колесса, “Діло”, “Перша Служба Божя”, Відень, листи, “З нагоди новин на поли нашої церковної музики”.

У фонді українського публіциста, редактора, видавця, літературознавця й культурно-громадського діяча Івана Михайловича Белея (1856, м. Войнилів, тепер Калуського району Івано-Франківської області – 20.10.1921, м. Львів), що зберігається у відділі рукописів і текстології Інституту літератури імені Т.Шевченка НАНУ, знаходяться 7 листів Володимира (Домета) Івановича Садовського (18.08.1865, с. Довжанка Тернопільського району Тернопільської обл. – 10.12.1940, м. Львів). Шість з них в описах фонду зазначаються як листи до редакції газети “Діло”, хоч у них автор звертається безпосередньо до І.Белея, відомого своєю багатолітньою (1883–1901) працею редактора цього часопису.

Взаємини між І.Белеєм і В.Садовським не вивчалися спеціально, але для дослідника історії української музики в Галичині кінця XIX – початку XX ст. цінність цих листів вимірюється не в контексті їх взаємин. Ці документи стосуються дискусії, яка відбулася 1899 року в процесі обговорення “Першої Служби Божої на чотири голоси мішаного хору”, виданої у Львові Філаретом Колессою та лейпцизького видання “Партитура. Пісні церковні. Квартети на голоси мішані. Уложивъ і видавъ Семень Дорундякъ”. Проблематика цієї дискусії фрагментарно в різних контекстах й аспектах висвітлювалася нами в кількох публікаціях [3; 4; 5; 7]. Пропоновані листи істотно доповнюють її новими деталями, розставляють неочікувані акценти щодо історії написання й процесу публікації статті В.Садовського “З нагоди новин на поли нашої церковної музики” [17] – центрального, найбільш ґрунтовного й розлогого матеріалу цієї дискусії.

Стаття В.Садовського була реалізацією прохання І.Белея написати матеріал на музичну тематику для публікації в “Ділі”. “Скажу Вамъ правду: якось не складало ся, а хоть и було про що писати, не було товчка, – читаємо в листі від 13 січня 1899 р. – Тепер же послідними ча-

сами поміщено в Вашій часописи дописи (фейлетони) про галицьке музиковане а они показували наглядно, що на Галицькій Русі під тимъ взглядомъ якое – не йде! Тому я постановивъ забрати ся до писаня – не яко менторъ, а яко интересованый, – та зробити, такъ би сказати, ясний і відвертый, хоть на разъ загальний начеркъ розвою, а радше – застою нашого музичного въ Галичині”. Спонукали В.Садовського до написання статті названі видання Ф.Колесси та С.Дорундяка, перші анонси яких появилися в пресі у 20-х числах грудня 1898 р. [13; 14; 15; 16; 19]. Листом від 13 січня 1899 р. В.Садовський надсилає вже готову статтю до друку й просить про якнайшвидшу публікацію. Свідомий її полемічного змісту, він розраховував на негайний резонанс і її обговорення суспільністю (зокрема, музикантами), що мало збуркати музичне життя Галичини. Виявлена ним оперативність заслугоує шанобливого подиву, оскільки стаття була чи не першою пробою пера автора: на той час 33-річний випускник Львівської духовної семінарії, священник – “сотрудник” греко-католицького храму св. Варвари у Відні, хоч і набув слави в Галичині як співак і хоровий диригент, досвіду написання дописів на музичні теми не мав.

Затягування редактора з друком викликало обурення автора. Гнівним листом від 31 січня 1899 р. В.Садовський шкодує про надіслання статті І.Белеєві й вимагає повернення рукопису. Серед рукописного архіву Й.Кишакевича* зберігся ще один автограф цього листа, який не відрізняється істотно щодо тексту, а його вигляд – обшарпаний по краях листок у лінійку, списаний неакуратним, поспішним почерком, із чорнильними плямами й перекресленнями – указує, що це чорновик [За цим автографом лист опубліковано: 3, с.28–30].

За той час В.Садовський увійшов у листовний контакт з Філаретом Колесою – упорядником “Першої Служби Божої”. Один з його листів до Ф.Колесси (другий із черги), датований 15 лютого 1899 р., зберігається разом з листами В.Садовського до І.Белея [10]. У фондових описах адресат цього листа не вказаний, але звернення до нього (“Високоповажаний пане композитор!”) і назви й аналіз творів цього композитора в змісті листа свідчать, що ним був Ф.Колесса. Початкові речення документа вказують, що автор першим листовно звернувся до адресата, а Ф.Колесса відповів листом від 1 лютого 1899, з яким надіслав для оцінки публікації своїх хорових творів – “Обжинки”, “На щедрий вечір”, “Козаки в піснях народних”. Загальний тон листа засвідчує велику людську симпатію автора листа до Ф.Колесси: аналізуючи отримані твори, він не приховує свого щирого захоплення ними, доброзичливо запрошує кореспондента до себе в гості до Відня для особистого знайомства, яке на той час ще не відбулося. Значний фрагмент листа з’ясовує обставини написання статті “З нагоди новин на поли нашої церковної музики” з критикою колессівського видання. В.Садовського зачепила поліграфічна неакуратність видання (“в формі шутячій з всякого опису” – сказано в листі) і недоречності в анонсових його оцінках: “Кажу Вам: мене шевска пасія пірвала – то дуже небезпечна пасія – сів я до писаня, та опинив ся, як написав аж п’ять повних зшитків готових просто до друку. Вислав я все те п[анови] Белеєви з прошенем або о якнайскорше поміщене, або о відослане манускрипту. До нині від 15 січня був час та п[ан] Редактор ізвиняв ся письменно, що в найкоротшім часі помістити”, – читаємо в листі до Ф.Колесси. Але згадані обіцянки І.Белея були передчасні і не виправдані: друк статті почався лише наприкінці березня й певною мірою з вини її автора.

Причиною затримки став перегляд В.Садовським свого першого гострого критичного ставлення до “Першої Служби Божої”. Відповідаючи листом від 19.02.1899 на запропоновані І.Белеєм правки до статті, В.Садовський значну увагу приділяє потребі пом’якшення критики колессівського видання. Вагаючись між великою особистою симпатією до молодого перспективного композитора й потребою об’єктивності в критиці видання, автор листа пропонує І.Белеєві самому вирішити цю дилему: “Признаю се, що критика випала заостро, хотяй слушно і виправдано. Я писав в тій справі до того п-на Колесси, котрого тимчасом я пізнав листовно і, скажу, полюбив его за его твори музичні. Критики служби годі вповні опустити, но я лишаю Вам, В[исоко]пов[ажаний] Пане Редактор, Вашій зрілій думці і вашому перу, як також і самому п[анові] Колессі сю справу полагодити. Но що до хибь служби, то про них мусит бути мова в критиці, бо в противнім случаю ціла допись буде одностороння, не вірна і без інтересу. [...]

* Цей архів переданий спадкоємцями Й.Кишакевича у Львівську національну наукову бібліотеку ім. В.Стефаника НАНУ. Рукописи В.Садовського, збережені в ньому, донині не опрацьовані для бібліотечних фондів. Тому при покликанні на них тут і далі не вказуємо їх координат (фонд, опис, справа й т. п.).

Уступ “В[исоко]пов[ажаний] пан Колесса” прошу ласкаво що до форми переробити. [...] Я знаю інтенції п[ана] Колесси дуже тугого музика – але яко сьвіцького; з духовними річами ему не повелосся. Прошу се відповідно змінити, а я Вам на перед складаю мою подяку” (Підкреслення В.Садовського. – Я.Г.). Ті ж вагання та прохання пронизують і лист В.Садовського до І.Белея від 23.02.1899 р. У ньому наведений фрагмент листа Ф.Колесси до В.Садовського, який показує до зневіри болісну реакцію фольклориста на критику (з нею він ознайомився, скориставшись дозволом автора статті в разі непогодження з критикою забрати рукопис з редакції).

Ф.Колесса, мабуть, надіслав статтю авторові для переробки. Не мав особливо часу й бажання І.Белей виконати прохання В.Садовського щодо переробки уступів статті. Тому В.Садовський сам переробив статтю й з листом від 22.03.1899 надіслав новий її варіант редакторові “Діла”. “Коли п[ан] Колесса забрав Вам мою допись, Ви може і зраділи, що позбули ся того каменя з шиї; та бачите хоть я і не злобний, за якого мене має п[ан] Колесса, а таки радість Вашу нищу, посилаючи Вам допись, но сподію ся, що на основно обробленій формі она Вам тим більше подобає ся, що зробив я ю, не пригідною до хвилі, якою вона була в січни, а поглубив до тия, що вона стала науковою, більше критичною. Много мені послужили Ваші цінні вказівки, за котрі Вам складаю сердечне спасибі!”, – коментує свою переробку статті автор листа. Серед архіву композитора Йосифа Кишакевича зберігся фрагмент чорнового автографа статті В.Садовського, у якому текст аналізу видання Ф.Колесси істотно відрізняється монтажем, обсягом (коротший у рукописі) і словесним викладом. Численні виправлення, ремарки, доповнення, виписані автором на полях, значно гостріший, приперчений гумор вислову дають підстави здогадуватися, що це фрагмент первісного варіанта статті, який мав бути ліквідований після переробки (авторський напис пастеллю на обкладинці – “Makulatur”) [Фрагмент цього варіанта опубліковано: 7, с.149–152].

Поява друком у березневих-квітневих номерах “Діла” 1899 р. статті “З нагоди новин на поли нашої церковної музики” зреалізувала бажання автора викликати дискусію. У травневих-червневих номерах тієї ж газети було опубліковано розгорнену статтю Семена Дорундяка. Визнаючи думки В.Садовського вартими докладнішою уваги, автор вважав, що «докладний розбор сих в кожному разі поважаних гадок д. Домета полишає ся людям практичнішим, спритнішим і перебуваючим в догляднішим місци, а позаяк “Перша Служба Божа” п. Ф.Колесси і “Партитура” С.Дорундяка спонукали д. Домета висказати не лише повисші гадки свої, но также написати критичну оцінку наведених видавництв, тому автор “Партитури” звертає ся до змісту оцінки критичної, відносячої ся до “Партитури”» [9, №99, с.2–3], отже, усувався від дискусії, відповідаючи лише на критичні зауваження стосовно свого видання.

Більш різкою й рішучою, хоч і не висловленою на публічне обговорення, стала думка Віктора Матюка. У листі до І.Белея 16.06.1899 р. В.Садовський зазначає, що почав переписку з В.Матюком і наводить фрагмент його листа до себе від 31 травня 1899 р. В.Матюк мав намір відгукнутися публікацією в “Ділі” щодо обробок коляд С.Дорундяка та їх критичної оцінки в статті В.Садовського, однак з невідомих причин не зробив цього, принаймні, його статті стосовно цього не появилися друком. Вважаючи критику В.Садовським Дорундякових “Партитур” “дурною”, В.Матюк висловлює про них свою думку: “Коляды его (С.Дорундяка. – Я.Г.) такъ по-дурному оброблені и народна музыка на нѣмецкѣй ладѣ такъ змасакрована, що дійсно не могу поняти, що Вамъ могло подобатись в его музицѣ? Хиба що Вы уже до нѣмецкѣй музыки навикли въ вѣдні”. Грубуватий тон листа В.Матюка, імовірно, був спровокований тим, що його гармонізації коляд В.Садовський у статті назвав “вільгарними” [17, №67, с.2], а обробки С.Дорундяка визнав кращими. В.Садовський, правда, не означив конкретно, що саме зачепило його в листі В.Матюка й що спонукало просити І.Белея можливості відповіді в пресі. Ішлося, мабуть, про безпідставність зауважень В.Матюка: попри високу оцінку дорундякового видання В.Садовський у статті все ж зазначив і його недоліки (невиправдану характером мелодії гармонізацію окремих коляд, недоречність поліфонізації фактури та чергування solo-tutti). Це могла бути також прочитана в підтексті матюкового листа тенденція до сепарації українських композиторів від здобутків західно-європейської музичної творчості (той “німецький лад”). В.Матюк був не першим у цьому, бо “німецькість” гармонізацій С.Дорундяка не схвалив в опублікованій на видання “Партитур” рецензії Ф.Колесса [15, с.1–2]. В.Садовський не згодився з таким закидом: у статті він цілком слушно стверджував, що “наші музики галицькі терплять на брак пізнання тої

так проскрибованої [...] музики німецької або західно-європейської – інтернаціональної” і наводив приклад М.Лисенка, який пройшов композиторський вишкіл саме на німецькій музиці.

Зазначені причини були різними сторонами назрілого й необхідного в галицькому музичному середовищі питання про потребу створення інституції для виховання фахових музикантів. Що В.Садовський розумів це, свідчить його підтримка ідеї В.Матюка щодо організації З'їзду українських музик. Передбачалося, що на з'їзді буде утворений “Союз любителів руської музики”, який візьме під контроль різні ділянки музичного життя Галичини й під його патронатом буде відкрито музичну школу (консерваторію) [детальніше про це див.: 4, с.36–38]. Про ініціативу скликання такого з'їзду В.Садовський знав ще на початку 1899 р., оскільки В.Матюк висловив таку ідею в статті “В справі науки нотного хорального співу у нас по селах і містах” [11, с.2] ще 1898 р. У згадуваному вище листі до Ф.Колесси В.Садовський досить скептично відгукувався про таку ініціативу. За півроку ставлення В.Садовського до цієї ідеї кардинально змінилося: він вважає скликання З'їзду справою, гідною всілякої підтримки, ініціативу її цілком визнає В.Матюкові. У листі читаємо: “О[тець] Матюк хоче радо сею справою зайнятися, тим більше, що хотяй я в ескізі справу основнійше представив, однакож гадка з'їзду походить від него і ему прислугує право почину. Нам прочим треба зо всіх наших сил справою зайнятися та зсолідаризуватися з о[тцем] Матюком. До сего так важного діла потреба нам Вашої ласкавої помочі, о котрій нам годі на хвилину сумнівати ся, бо ж се справа високо національна”. Ці деталі спростовують твердження В.Гордієнка: “У червні 1899 року композитори о. В.Матюк і о. В.Садовський виступили ініціаторами і організаторами скликання З'їзду українських музик, з метою створення Союзу українських музик” [8, с.26]. По-перше, В.Матюк виступив ініціатором такого зібрання в статті, опублікованій у грудні 1898 року; по-друге, у червні 1899 р. В.Садовський не виступав ініціатором З'їзду, а тільки, змінивши своє ставлення до такої ініціативи, приєднався до її реалізації. Особливої уваги вартує зазначена В.Садовським орієнтовна дата проведення З'їзду – “коло 12–17 липня”. З'їзд, як відомо, не відбувся ні в той час, ані пізніше, а офіційний документ про його скликання й програму планованих до обговорення на ньому питань – “Отзывъ къ сплволюбивымъ русинамъ” – опубліковано лише наприкінці липня 1899 р. [12].

6 листів Володимира Садовського до Івана Белея друкуємо вперше. Зберігаємо всі особливості правопису, стилістики оригіналу, а також авторські підкреслення в тексті листів. Скорочення слів розшифровуємо безпосередньо в тексті у квадратних дужках. Вважаємо також приемним обов'язком скласти щиру подяку кандидатові філологічних наук, науковому співробітникові відділу рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т.Шевченка Галині Бурлаці за уможливлений доступ до автографів у процесі підготовки листів до друку.

№ 1

Высокоповажанный Пане Редакторъ!

Просили Вы мене кілька разів, щобы Вамъ де що до Вашего “Дѣла” написати.

Скажу Вамъ правду: якось не складало ся, а хоть и було про що писати, не було товчка. Теперъ же послѣдними часами помѣщувано въ Вашій часописи дописи (фейлетони) про галицке музиковане а они показували наглядно, що на Галицкій Руси під тимъ взглядомъ якось – не йде!

Тому я постановивъ забрати ся до писаня – не яко менторъ, а яко интересованный, – та зробити, такъ би сказати, ясный і відвертый, хоть на разъ загальный начеркъ розвою, а радше – застою нашего музичного въ Галичині. Ся розвідка, своєю наскрѣзь фахово-рѣчевою формою не надае ся, що правда, для политичной часописи, якою есть “Дѣло”; она, яко така, належить въ чисто музикальну часопись. Но де намъ Русинамъ про се и думати?!

Приноровивши ю до загального понятя, загадавъ я удати ся до Васъ, В[исоко]пов[ажанный] Пане Редакторъ, з прошенемъ – помѣстити ласкаво сю мою писанину в стовпцяхъ Вашои часописи, а то тимъ більше, що ходило менѣ о выкликане руху и якогось звороту межи Рускими галицкими музиками, и сподѣю ся, що при помочи Вашои цѣнной часописи, такъ розповсюжденной, менѣ се тимъ лекше удасть ся. Просивбымъ конечно: не зволѣкати з оповѣщенем, бо въ тѣмъ случаю справдѣ: часъ то гроші!

Яким Горак. Листи Володимира Садовського до Івана Белея

Прошу бути переконанимъ, пане Редакторъ, що сей начеркъ стане не на одного – батогомъ! и що не одень охлявшій або знеохочений по прочитаню его – возьме ся за серіозну роботу; се мое пересвѣдчене!

О одно лиш Васъ дуже прошу, а то, щобы сей начеркъ лиш въ сей формѣ вразѣ зъ червоною корректою якнайточнѣйше выдати, бо я лиш за такой беру на себе повну одвѣчальність!

Нехай ся нова форма (де правда без обиняківъ говорить ся) Васъ, Пане Редакторъ, не зраджує; она, що правда, у насъ нова, но за то певна; – думаю, що одинока на дотеперішне галицьке безробіте, щобы его перервати. Я зъ своєї стороны – стою всякому на выслуги!

Сподѣю ся, що Ви, В[исоко]п[о]в[ажаний] пане Редакторъ, своимъ впливомъ зрозумівши мое намірене, мене підопрете, помѣстивши сей критичный, хотя й надто загальний начеркъ въ “Дѣла” – не зволѣкаючи.

Если публика руска прийме сю працю не лукаво – звѣстѣть мене, а я надоспѣю въ не-вдовзі зъ слѣдующими того рода ескизами, хоть у мене и въ голову пошкробати ся нема зъ поза тяжкої працѣ въ школѣ, въ церквѣ, въ хорѣ (котрый нынѣ має свою велику славу у Вѣдни!) * якъ такожъ черезъ музиковане і редаговане духовныхъ рѣчей, котри може не въ довзѣ выйдуть в Россіи.

Дякуючи на передѣ за помѣщене и то якъ найскорше и за підмогу моральну остаю щиро прихильнымъ

о. Володимиръ Дометъ Садовскій
Wien I Universitetplatz № 1

Вѣдень 13.І. л[атинське] 1899

Р. S. Въ случаю, колибы Вы сего критичного очерку не приняли, або приняты хотѣли, но не в формѣ повній мною зрадагованій, – прошу менѣ его сейчасъ на мій счетъ відослати. Се я собѣ застерѣгаю! В тѣмъ случаю мусѣвбы я де инше (чого менѣ булобы дуже жаль!) – шукати підмоги.

Мої працѣ музичні або музично-критичні підписую моимъ другимъ именемъ, під котрымъ мене дуже много музиківъ и не музиківъ знає в Галичинѣ. З глубокимъ поважанемъ слуга Сад[овскій].

Институт літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2736, арк. 2–4. На аркушах 2 і 4 зверху аркуша, ближче до правого кута, овальний штамп “Бібліотека Наук. Тов. ім. Шевченка”. На арк. 2 нижче від штампу дата “13/І 1899”, а ближче до лівого кута вгорі аркуша – старий номер: 477/1960.

№ 2

Высокоповажаний Пане Редакторъ!

Будьте ласкаві пригадати собѣ, що дня 16 л[атинського] сѣчня 1899 одержала Редакція, взглядно Вы, яко Редакторъ “Дѣла”, з Відня “поручено” – Критичный ескизъ музичный під заголовкомъ “Новины на поли нашої церковной музики”** зъ прошенъем о ласкаве помѣщення еѣ в ломах “Дѣла” або – коли редакція уважати буде, що того рода дописи, писані безъ обиняківъ і славословія рутенськихъ, не надають ся до такой часописи якъ “Дѣло” – менѣ туюж сейчасъ на мои кошта відослати.

* Працюючи в той час сотрудником і керівником хору в церкві св. Варвари у Відні, В.Садовський потерпав сильні матеріальні нестатки, бо мусів матеріально забезпечувати свою стареньку матір у Галичині, а також утримувати проживання у Відні свого сестринця і братанка, який навчався у Віденському університеті. У зв’язку з тим, з дозволу архиєрейського Митрополичого Ординаріату у Відні В.Садовський викладав науку благочестя в латинському обряді у віденських німецьких народних і виділових школах. Про все це В. Садовський пише у розпачливому листі до Митрополичого Ординаріату, орієнтовно датованому 1900 р. Автограф цього листа зберігається в ЦДІА України у Львові (ф. 309, оп. 2, спр. 123, арк. 6–8).

** Ідеться про статтю В.Садовського “З нагоди новин на поли нашої церковной музики” [17].

Вже більше як два тижднї минають від часу вислання (15–31/І лат[инського]), а я донинї не удостоївсь ся і найменшої відповідь!..

Колиби я був написав про рїччє малої якої ваги, а до того більше приватно до Редактора, – числячи на просту чемність – ввїчливість – міг всегда числити на відповідь. – Толкувавбы я собї Ваше мовчання игнорованєм, колиби моя допись не дотикала аж надто рїчей, могучих заинтересовати не то редактора, а що більше – загаль рускихъ музиків і спїволюбивихъ Русинів, для котрыхъ я мою допись посвятив. – Про то дивує мене, В[исоко]п[о]в[ажаний] пане Редакторь, що Вы могли надь нею такъ легко перейти до порядку дневного, не зволивши вселаскавїйше мене яко автора и мизерним слівцемъ відзначити – почитити...

Прочитайте ю уважно еще разъ а побачите, що в той дописи суть межи иншими подані основно обдумані а до того вь деталяхъ обчислені способи, якбы слїдувало у насъ и для насъ видавати музикалії прилично і, що найважнїше, – якъ обчисленя показує – надзвичайно дешево, черезъ що малобися побудити: вь першій мїрї у публіки рускої – охоту до купованя своихъ рускихъ рїчей; рускихъ композиторів – до основної працї; рускихъ накладчиків – до користного видаваня; чи зрозумїло?! Дальше сказано тамъ ясно, якбы наші народні пїснї видавати, щоби кинути ихї на торгъ склеповый европейскій, а тамъ: разъ рознести славу рускої пїснї, а по-друге – піднїсши цїну, забезпечити якій більшій дохідъ композиторови и накладчикови. Дальше подано способи двигненя зь застою, проявившого ся на поли музичнімъ в Галичині; и много иншихъ проектів, но не идеальнихъ, а просто реальнихъ, до котрыхъ здїйстненя не потреба пожертвованя кишень, а доброї волї – охоти. Вь самій рецензії тихъ “двохъ новинъ” піднесено, примїром, недостачі “Першої Служби Божї”*, а ті недостачі узнавъ і самъ п[ан] выдавецъ (прочитавши – якъ конечно, вносячи зь часу его оповїстки, мушу догадувати ся – приватно мою рецензїю), коли відповідно до замїтокъ вь рецензії пише вь “Дїлї” ч.4 з дня 19 січня (!) 1899** що вь слїдуючій Службї Божїй выдадутъ ся нові пїснї основані вь більшій части на ирмольогїчнихъ напївахъ, – та дальше, що “появлять ся такожъ партитури до службъ Божихъ”! Вь рецензії “Партитури” выказано основно єнї добрі и лихі сторони, опираючи сказане доводами, а не якъ у насъ водить ся: голословно! а се безперечно булобы послужило не лише п[анові] Дорундяку до его дальшого виданя, але и многимъ другимъ гармонизаторамъ нашихъ церковнихъ пїсень. Такъ, отже, збуте тої критичної розвідки мовчанєм толкую собї або тим, що ни Редакторь, ни хто-то другій компетентный, но совїстный и спрїяючій такъ “Дїлу” якъ и его читаючій публіцї, написаного зовсім не читавъ, або просто: рутеньствомъ “Дїла”, коли Редакція не уважала за вїдповідне бодай вь “Переписці” повїдомити мене про судьбу моєї роботи...

Тому заявляю я отсимъ еще разъ, що не хочу писати спеціально для редакторського Вашого коша, – і хотїй на написаня зовсім не зарозумїлий! – вь почутю того, що то, що я написавъ здалобы ся не одному музикови галицкому знати, а Вы, В[исоко]п[о]в[ажаний] пане Редакторь, чи Редакція, не уважалисте за потрібне вь своїмъ часї дописи тої помїстити (бо ся часть рецензїйна – якъ и проектъ о видаваню дешевїмъ черезъ проволоку тратять на интересї!) – прошу о ласкавий зворот моєї дописи, а то тимъ більше і певнїйше, що я напередъ застерїгъ собї єнї звороть!

* Ідеться про видання: Перша Служба Божя на чотири голоси хору мішаного. Видає Філярет Колесса у Львові, 1898.

** Мовить ся про опубліковану замітку [19, с.1], у якій говорилося: “Половина накладу «Служби Божї на чотири голоси мішаного хору», виданої Філ. Колессою, розїйшла ся в одні місяци; се свїдчить найліпше потребу такого виданя. Тому ж гадає накладник продовжити се видавництво пїсень літургїчних; чекає лишень на розпродаж решти накладу, щоби можна приступити до виданя «Другої Служби Божї на чотири голоси мішаного хору», до котрої єсть уже призбираний матерїал – нові пїснї церковні, основані в більшій части на ирмольогїчних напївах. Коли повожденє видавництва буде забезпечене, появлять ся також партитури до виданих “Служб Божих”. – Из замовленнями радимо поспїшатися, бо накладник гадає решту накладу віддати в коміс книгарям, а в такім разі ціну примірника піднесуть о 20%. Пригадуємо еще раз, що ціна «Служби Божї» на чотири голоси вносить 1 зр. із звичайною пересилкою поштовою 1 зр. кр., із рекомендованою пересилкою 1 зр. 20 кр. Замовлення приймає Ф.Колесса, заступник учителя при ц.к. академічній гімназїі у Львові (Народний дім, II поверх)”.

Жалую лиш дуже, що я въ загалѣ удавъ ся зъ чимто подібным як то критична розвѣдка до редакції “Дѣла”, но виправдовую себе тимъ, що Вы самѣ, пане Редакторъ, просили мене де що Вамъ, а радше “Дѣлу”, відъ часу до часу написати. Я хотѣвъ сею першою може за рускою дописею заинтересовати читаючихъ і простелити собѣ дорогу до цілого ряду дописей чисто

Яким Горак. Листи Володимира Садовського до Івана Белея

фаховыхъ музичныхъ, котрі у мене вже нашкицовані, якъ прим[іром] “Про видавництво народныхъ пѣсень на ладъ европейскій”, “Про наше концертоване в Галичинѣ”, “Про спѣванє в Боянахъ и товариствахъ музичныхъ”, “Про плеканє народнихъ пѣсень по селахъ (хорахъ сельськихъ і мѣщанськихъ!)”, “Про музичный осудъ и его виобразованє черезъ вихованє”*, “Про спѣвъ нашъ въ школахъ народнихъ и середныхъ і его конечну реформу”, “про конечне заснованє пр[иміром] у Львовѣ руской школи музичной” і т. д. и сподівавъ ся знайти у Васъ, В[исоко]п[о]в[ажаний] пане Редакторъ, підмогу, а то тимъ більше, що у насъ много, много єсть и музиківъ и немусиківъ, що живо того рода рѣчами интересуются, а тимъ самимъ Вашій часописи принеслибы того рода дописи, (розумѣє ся, спопуляризовані), и користь материяльну по при попитѣ – бодай зъ сторони фаховцівъ – но я оманувъ ся ...

Бачу прійде ся менѣ удати ся куда инше зъ моєю охотою і волею служити загальній справѣ, де мої замѣри і мене зрозуміють; а колибы не знайшовъ – то чижъ я мушу конечно писати для рутенськихъ часописей?!

Даруйте, що Вамъ, В[исоко]п[о]в[ажаний] пане Редакторъ, зрабувавъ Вашъ певно вельми цінный часъ читанємъ сихъ послѣднихъ до Васъ моихъ замѣтокъ, а пересылаючи 30 кр[ейцарів] въ маркахъ на упакованя и порто (20 кр[ейцарі] поручено), остаю зъ поважанємъ слуга

Садовскій

Wien I Universitätsplatz № 1

Вѣдень, 31.I.899. W/I Univ.

Институт літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2737, арк. 2–5. На аркушах 2 і 4 вгорі, коло верхнього лівого кута, старий номер – № 477/1961, а справа – овальна печатка бібліотеки НТШ.

№ 3

19/II – 1899

Высокоповажаний Пане Редактор!

За Ваш комплиментъ – може і не конечно заслужений – но походячий від так поважної а поважаної мною особи як Ви – сердечно дякую. Я писав, що чув в моімъ внутрі, тому оно й живо вийшло; що до мого знаня, то я, бачите, більше теоретик, хоть в практику не бавлю ся хіба, що кончено потрібно, но за то розумію ся на практичній музиці і хоть на старість – видячи в великімъ европейскімъ місті великі поступи на поли музики другихъ народівъ – захотѣвъ попрацювати бодай словомъ та перомъ, що би діло двигнути та поххати по можности вперед. Не думайте, Пане Редактор, що я в своєї зарозумілости думаю лиш свою перзуну, та що самъ хочу, або гадаю все зробити. Нѣ! Я себе і своєї лѣнливості не переціняю! хочу лиш зробити, щомъ в своімъ пляні означив, хочу – сказавши по патріотичному – свою цеголку зложити на педесталь руской музи. Се мое задушевне бажанє, а пляни мої я відкривъ Вамъ, В[исоко]п[о]в[ажаний] Пане Редактор. В моїхъ обохъ листахъ (хотѣй за сей другий ізвиніт – я, бачите, троха ставъ нервозний!). До сего, кажу еще разъ, потребую конечно підмоги зі сторони якої часописи, а за найлучшу і найбільше надаючу ся – вибравъ я Вашу. Знаючи Вашу особу, удавъ ся я до Васъ о порадѣ, знаючи певно, що Ви сею справою галицкой музики і музикованя радо займете ся. Якъ зъ Вашого письма бачу, Ви приймаєте ся за роботу, за що Вамъ сердечно дякую. – В европейскімъ свѣті мож се робити брошурами і я бувъ здецидований на цілий рядъ брошур, дотикаючихъ музики нашої галицкой, но Ви самі гараздъ знаете, що наші Галилейчики ще далекі від культури, що би

* Імовірно, що це стаття, яка 1904 року під назвою «О критичнімъ музичнімъ осуді та конечности его виобразованя (короткий начеркъ після держаного іспиту)» була опублікована у виданні: Альманахъ музичный. Літературна часть в першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904 / Зложивъ і упорядкувавъ Ромуальдъ Зарицький. – Львів: З друкарні Товариства імени Шевченка, 1904. – С. 74–77.

купували та читали брошури; – тому то я ущасливив Вас своїми базгранинами та рабую Вам Ваш дорогий час. Простіт! може і з них будут коли люде – а тогди заслуга – по вашій стороні.

Теперь ad rem!

Ad 1) Колиби ся статья була зараз друкована, як я ю вислав, то сей заголовок був би не так злий, но на нині слушно зауважили Ви, що він не відповідний: назвіт его: Зъ нагоды музичныхъ новинъ. Критичный ескизъ: Дометь (підпишите вкінци). Прошу однак від Редакції додати, що статья зъ минушого місяця! Конечно!

Ad 2) Признаю се, що критика випала заостро, хотяй слушно і виправдано. Я писав в тій справі до того п-на Колесси, котрого тимчасом я пізнав листовно** і, скажу, полюбив его за его твори музичні. Критики служби годі вповні опустити, но я лишаю Вам, В[исоко]пов[ажаний] Пане Редактор, Вашій зрілій думці і вашому перу, як також і самому п[анові] Колессі сю справу полагодити. Но що до хибъ служби, то про них мусит бути мова в критиці, бо в противнім случаю ціла допись буде одностороння, не вірна і без інтересу. Я би радо хотів Вам часу не забирати та сам поправивби після вказівок Ваших, на котрі в повні годжуся, но самі бачите – се справу проволоче та наразит лише кошта. Я критикував примірник, висланий мені – і, зі взгляду на загал, лиш такий розберав і оціняв, не знаючи і не могучи увзгляднити жадних причин, чому видане таке, а не інакше. Тож прошу сей уступ, де каже ся, що голоси переписані не з друкованого задержати, бо я, пишучи, операв ся на певних даних. У мене всякі виданя ріжних служб і музикалій російскіх і галицких, тому заки я що напишу – точно розбераю. Як також уступ щодо Алилуга прошу здержати в повні, хотяй щодо способу вислову можна змінити. Уступ “В[исоко]пов[ажаний] пан Колесса” прошу ласкаво що до форми переробити. Щодо слова “хотѣвъ”, се лиш було написане по причині, що видані кусники в службі як найлихіші. Я знаю інтенції п[ана] Колесси дуже тугого музика – але яко сьвіцкого; з духовними річами ему неповелося. Прошу се відповідно змінити, а я Вам на перед складаю мою подяку.

Ad 3) Що дотичит тексту коляд і візваня духовних властей, то я думаю троха інакше; закиби заказ вийшов що до малорускої мови в колядах, то того ми не дочекаемо ся. Ходит о то, щоб порушити справу, а відтак тексти народні чейже вже суть, а в прочім – се річ композиторів, щоби народні тексти обробляти; ходит лиш о однообразність! Ту жадна консисторія не накаже ничь; треба лиш, щоби самі малорускі композитори згодили ся межи собою, а не оден – до ліса, а другий – до біса. Щодо тексту служби і наголосів, то чейже в тім зі мною годите ся. Я був би дуже за тим, щоби в дописи лишити, як оно є, а я в осібній статії справу тексту коляд і обхідних пісень роз’ясню, як мені місце дасьте в часописи. Щобиж Кацапи не радовалися, то прошу уступ в критиці коляд доповнити; по словах “язиком, розумієся, граматичнымъ старословянським, або народним” – додати – “якъ до того давъ вже починь небіщикъ Кардинал, но, розуміє ся, чистымъ язикомъ не макаронизмомъ, якъ се дотеперь водило ся; а за народнымъ язикомъ промовляє и та обставина, що селянинь не свѣдомо самъ его вводить въ коляды. Зредагувавши такъ п[исані] церковні, повинна та власть наказати того тексту” і т. д. Згода?

Ad 4) Я собі не пригадую про слово бадав (?) – се може має бути “блудів”, або що то подібного; я уникаю як огня польонізмів, хоть, на жаль, ученикови з польської гімназії тяжко оно; однак слова “бадав” я б ніколи не ужив! Доходіт з тексту, що оно має бути, та ласкаво поправте!

Текст: “Заки лучеся то вже дуже слаба сторона” замінїт на: “Дотычно знаківъ лученя (legato), панъ выдавецъ певно знає, що они вельми впливають на відсп[іване]” і т. д.

Щобы п[ана] Колессу виправдати, прошу в кінци вичисленя блудів “Першої Служби” додати от шось подібного як: “Знаючи п[ана] Колессу яко доброго музика, припускаю, що блуди ті закраліся мимо его волѣ, або черезь недоглядъ переписуючого, на котрого совѣтність мусівъ п[ан] выдавецъ вповнѣ спустити ся, або черезь бракъ коректы у литографа; въ кождімъ разѣ, есть се наукою, що нынѣ не можь на никого спускатися. Въ присланімъ примірнику бачивъ я силуване П[ана] Видавця дещо поправити, но всего поправити було вже – неможливо”. Згода? Або як Ви думаєте.

При тій нагоді посылаю Вам новий клопіт (значить допись), зь котрим робіт собі що хочете. Хотів я там кількома словами дописи заохотити співаків та співачок Руских до

** Зберігся автограф одного листа В.Садовського до Ф.Колесси, написаний з Відня 15.02.1899 року [10, арк. 2–9].

наслідування, а наших готових артистів, посмарувавши (розуміє ся, коли заслужили!) медом, привязати до свого питомого – руского.

Як з довгого письма заключите – я нудар! Тому прошу о ізвинене і, остаючи з щирим поважанням, пишуся Вашим слугою

Садовськ[ий]
Відень 19.ІІ.[18]99.

Прошу сих жидів ізвинити – вони всюда натрутні і ту впхалися – непрошені.

Інститут літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2739, арк. 2–6. На аркушах 2 і 4, ближче до верхнього лівого кута, старий номер 477/1963. На аркуші

Яким Горак. Листи Володимира Садовського до Івана Белей

2 зверху, ближче до середини, овальна печатка бібліотеки НТШ.

№ 4

23/ІІ [18]99

Високоповажаний Пане Редактор!

Як то воно добре, що ніколи зупи не ідять так на горячо, як ю на стіл подадут! Не знаю, чи Ви вже казали печатати мою статью “Зь нагоды новинь” – в всякім случаю удаю ся до вас еще раз – мимо того, що в листі просив о тоє – і прошу ласкаву змітигувати філіпіку против п[ана] Колесси. Дістав я саме від него лист, з котрого мушу заключити, що він надто пригноблений аферою видачі І Сл[ужби] Б[ожої], а до того прилучив ся еще его іспит на професора, тож все може на его нерви некористно вплинути. Він і так пише до мене: “Ваша статья про “Службу Божу” підорве с певностию добру опінію руского загалу про мою працю на поли народної музики, дискредитує мое імя, а тогді я певно за ніяке діло не буду міг успішно взяти ся – бо не буду я мати ні якого впливу. В кождім разі, поява Вашої статьи буде для мене карою. В сій хвили дістаю Ваш другий лист. Щож! Робіт, як знаєте! Я вже небуду в справу вглядати, бо вона мене взагалі денервує!”. З наведених слів слідно велике пригноблене у него і мені жаль его дуже, но саміж розважте – я взяв собі за принцип справді щось робити і чіпив ся за ню совістно, а ту чуеш вже плач і стогони немов на похоронах!.. Дивний той народ галилейский! Щобиж однак Ви не думали, що я так без серця, скажу Вам от що: Amicus Plato – sed magni amica veritas* – я полюбив Колессу по правді і бачу у него великий талант, та щобы за охотити людей в Галичині до наслідування его стилю (стилю властиво Лисенкового – котрого Колесса живо копіює в формі – честь ему за се!) задумав я прислати вірний розбір критичний его праці з доданем перегляду того рода праць в Галичині і я про се писав ему; но того, що Перша служба крайне – сьмію того собі заперечити: він, що правда, усправедливляє своє видане тим, що видав для учеників гімназії – то чомуж кликав до розкупу, а відтак в однім числі “Діла” пише: Просит ся спішити ся з закупном, бо примірників вже мало, а – відтак композиції до другої служби вже приготовані**!! Чиж приватне видане мож так лично та публично захвалювати?!

Прошу тому ласкаво – ті острі уступи бодай по можности змодити, щоби бідачико Колесса не зденервував ся до кінця – но опустити не мож нічого основного, бож я розминувби ся з правдою, що не в моім звичаю.

Даруйте за клопоти і прийміт від поважающого Вас глубоко щире спасибіг за Ваші труди.
Садовск[ий]

В[ідень] 23/ІІ [18]99.

Інститут літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2740, арк. 2–5. На 2 і 4 аркушах угорі листка, ближче до правого кута – старий номер (477/1964), а ближче до лівого кута – овальний штамп бібліотеки НТШ.

№ 5

22/ІІІ – [18]99

Високоповажаний Пане Редактор!

Коли п[ан] Колесса забрав Вам мою допись, Ви може і зраділи, що позбули ся того каменя з шії; та бачите хоть я і не злобний, за якого мене має п[ан] Колесса, а таки радість

* Платон мій друг, але істина дорожча (лат).

** Ідеться про цитовану вище замітку [19, с.1].

Вашу нищу, посылаючи Вам допись, но сподію ся, що на основно обробленій формі она Вам тим більше подобає ся, що зробив я ю, не пригідною до хвилі, якою вона була в січни, а поглибив до тили, що вона стала науковою, більше критичною. Много мені послужили Ваші цінні вказівки, за котрі Вам складаю сердечне спасибіг!

Радби я знати, та по щирости, чи Вам мое писане і спосіб подобають ся, та що кажете на критику співу п[ана] Носалевича^{***}. Одним розмахом зробив я з него так мощного Русина, що аж сам ізлякав ся. Часами мала хмара, а з неї великий дощ. Мож і де хто послухає ради, а поки я у Відни, то охотно всякому підможу.

Сей ескіз критичний просивби я почати друкувати, як можливо найскорше, а то, бачите, мені тим потрібнійше, що може я сам возмуся за видавництво, а бодай гроші вложивби, які маю дістати за мої праці музичні, котрі люде торгують. Коли мені удасться торгу добити, поділю ся з Вами радостію, бо видаване руских музикалій піде горою. А львина заслуга буде по Вашій стороні.

Просити буду лиш, щоби в поданім ескізі при складаню обходжено ся совістно і можеби яку-таку коректу переводити, бо можливі блуди з недогляду моглибы много річи самій зашкодити.

Може бути, що зробите мені з сеї роботи передрук, бодай на яку сотку екземплярів, та хотівби я знати, що то може стояти.

Рівночасно з викінченням сего ескізу працював і працюю над обробленем школи співу для дітей як і початкуючих^{*}; хочу сю книжку друкувати через ц[ісарсько-]к[оролівський] наклад книжок і може мені сеї удасть ся – тому з посилкою запізнив ся. Єсть у мене в шкїцах коротесенька розправа як розвивала ся людова музика у других народів европейских, та як бы ю управляти з хїсном у нашого простолюду. Як викінчу буде се дуже цікава річ.

Може бути, що читачі “Дїла” приймуть сю довшу роботу радо, а тогди, если Вам будут мої праці відповідати – розуміє ся, лише ті, що популярно оброблені – то звістїт мене, а я Вам радо послужу.

На всякий случай прошу мене хоть кількома словами звістити, чи вдоволені Ви з переробленя. Если бы Вам дещо видало ся за невідповідне, то прошу поправити. Я покладаю на Вашу проворність і опит.

Поручаю ся ласкавій памяти, остаю з глубоким і щирим поважанем Вам преданый

Садовск[ий]

Відень 22 н[ового] с[тилю] [18]99

Прошу о 4 книги, “Дїла” з дня 17 (29) лютого [18]99, посылаю марками 32 хг.

Институт літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2741, арк. 2–5. На аркуші 2 вгорі листка ближче до лівого верхнього кута – старий номер (477/1966), а ближче до верхнього правого кута – овальний штамп бібліотеки НТШ. Ті самі позначки й на аркуші 4, тільки номер зверху зліва, а штамп внизу справа.

^{***} Носалевич Олександр (1874–1959) – оперний і камерний співак (бас-баритон), двоюрідний брат співака Модеста Менцинського. Навчався в Перемиській та Самбірській гімназіях, починав співацьку кар’єру у “Львівському Бояні” (1896). У 1897–1899 рр. був солістом хору української церкви св. Варвари у Відні під керівництвом В.Садовського. У 1899 дебютував у “Фольксопері” у Відні, і цей дебют був рецензований В.Садовським. Про цю рецензію тут і йдеться. Вона була опублікована [18, с.1–2]. Згодом О.Носалевич був солістом оперних театрів Штутгарта, Альтенбурга, Гамбурга, Кенігсберга, Нюрнберга, Відня, Вісбадена.

^{*} У листі до Ф.Колесси від 15.02.1899 р. [10, арк. 6] В.Садовський писав про намір “приноровити превосходну школу співу Sefferi’ого для ужитку дітей в школі (не виключаючи, що і старші з неї користати моглиби)”. Імовірно, про цю ж роботу йдеться й тут. До видання цієї праці, яке планує В.Садовський, мабуть, не дійшло. Серед архіву Й.Кишакевича зберігся автограф підручника В.Садовського “Елементарна теорія музики і сьпіву для ужитку шкїл народніх. Додаток до сьпіваників укладу Людкевича і Домета”. Хоч цей автограф датований “Перемишль, 9–11 лютого 1907”, своїми характеристиками підручник перегукується з наміром створення школи співу для дітей, про яку йдеться в цьому фрагменті.

Високоповажаний Пане Редактор!

Ваше мовчання толкую собі великим натовпом праці і не забираєби я Вам часу читанем моїх листів, колиби не одна справа, котра проволоки терпіти не може.

Саме в тих часах зайшов я в кореспонденцію з В[исоко]пр[еосвященним] о[тцем] Вік-

Яким Горак. Листи Володимира Садовського до Івана Белея

тором Матюком** в справі скликання музичного з'їзду до Львова з початком вакацій (коло 12–17 липня***). О[тець] Матюк хоче радо сею справою зайнятися, тим більше, що хотяй я в ескізі справу основнійше представив, однакож гадка з'їзду походить від него і ему прислугує право почину. Нам прочим треба зо всіх наших сил справою зайнятися та зсолідаризуватися з о[тцем] Матюком. До сего так важного діла потреба нам Вашої ласкавої помочі, о котрій нам годі на хвилину сумнівати ся, бо ж се справа високо національна.

Щоб Ви поняли причину мого сего письма наводжу дословно оден уступ з листу о[тця] Матюка, писаного до мене 31 мая [18]99: “Я въ сей справѣ (з'їзду) напишу (в “Дѣлѣ”), коли буду не задовго обговорювати порушені Вами (?! Чи не Вами?!) справи в ескізѣ и дурну (sic! – однак не конечно слушно!) оборону п[ана] Дорундяка в “Дѣлѣ”*. – Коляды его такъ по-дурному оброблені и народна музика на нѣмецкій ладъ такъ змасакрована, що дійстно не могу поняти, що Вамъ могло подобатись в его музицѣ? Хіба що Вы уже до нѣмецкої музики навикли въ Вѣдні*** і т. д. в подібнім тоні і способі...

З сказаного зрозумієте на що заносить ся! А що я в моєй критиці “Рахилі” та “відповіді” роз'яснив сам сю справу аж до найменших деталей***, зазначаючи точку вихідну в осуді церковних пісень, тому просивбим по можности сей час по одержаню сего письма (если не маєте інших дуже важних фелетонів) приступити до оповіщення моєї критики, котра, розуміє ся, або виключить писане о. В.Матюка, або его сильно змодифікує, а тим виключит всяку непотрібну балаканину.

Сподію ся, що Ви на мій вивід згодите ся – тим більше, що про зміст критики, як і сей лист, звіщаю о. Матюка.

Сподіючи ся подякувати Вам лично за все в половині липня у Львові в Редакції, остаю Вашим слугою

** Віктор Григорович Матюк (1852–1912) – український композитор, диригент, фольклорист, педагог. Присвятив В.Садовському своє видання “Малий катехиз музики”, виданий у Лейпцигу в 1884 р. Зберігся один лист В.Матюка до В.Садовського, написаний з Карова 22.01.1905 року (його опубліковано [6, с.309–311]).

*** Ідеться про З'їзд українських музик, необхідність скликання якого висловлювали у своїх публікаціях І.Гарматій [2] і В.Матюк [11]. З'їзд не відбувся взагалі. Лише в кінці липня 1899 р. появилсь друком “Отзывъ къ спѣволюбивимъ русинамъ” [12], який був закликком до участі й орієнтовною програмою проблематики, що мала обговорюватися на з'їзді.

* Ідеться про оцінку В.Садовським “Партитур” С.Дорундяка в статті «З нагоди новин на поли нашої церковної музики» [17, №67, 68]. В.Садовський вважав Дорундякові обробки виконаними відповідно до чистоти й духу української церковної музики. Дорундяк “ублагороднив єї через поважну і повну сили, но просту і строгу щодо форми гармонізацію”, а окремі коляди вважав перлинами цілого видання. У зв'язку із цим, В.Садовський спростовує деякі критичні зауваження щодо видання С.Дорундяка, які висловив Ф.Колесса у своїй рецензії “Партитур” [15, с.2].

** Повний текст, як і місце зберігання автографа цього листа В.Матюка до В.Садовського поки не відомі. У покажчику “Віктор Матюк: Біо-бібліографічний покажчик” [1, с.103–104] такого листа не зафіксовано.

*** Мовиться про думку щодо гармонізації С.Дорундяком колядки “Не плач, Рахиле”, висловлену В.Садовським у статті “З нагоди новин на поли нашої церковної музики” [17, №67]. Порівнюючи обробку С.Дорундяка з обробками тієї ж колядки у В.Матюка й О.Нижанківського, В.Садовський вважав, що “Дорундяк, знаючи основно старинну церковну музику і єї хорали, – як з его праць се перебиває ся, – поглибив пісні гармонізовані о стілько, що не уймаючи мельодії, ублагороднив єї через поважну і повну сили, но просту і строгу щодо форми гармонізацію. Догично тексту, композитор, закинувши всякі взгляди для церковщини, послугував ся текстом в язиці чисто народнім, дуже поважнім”. Але оскільки С.Дорундяк у гармонізації колядки “пересадно послугував ся несподіваними підвищеннями і обниженнями, тому сеся коляда єму зовсім не удалася, не згадуючи вже банальне трохи окінчене з f-moll в F-dur”.

Відень 16/VI 99.

Напишіть до мене коли яке слово, а бігме непожалуйте. Ваш Сад.

Інститут літератури ім. Т.Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100 (Іван Белей), № 2742, арк. 2–5. На аркуші 2 вгорі, ближче до правого кута, і внизу аркуша 4, ближче до нижнього правого кута, овальний штамп бібліотеки НТШ. Ближче до верхнього лівого кута аркуша на аркушах 2 і 4 – старий номер – 477/1967.

1. Віктор Матюк. Біо-бібліографічний покажчик / [уклад. І. Бермес ; ред. О. Осадця]. – Дрогобич, 1998. – 118 с.
2. Гарматій І. Въ справѣ науки нотного хорального спѣву по нашихъ селахъ / І. Гарматій // Діло. – 1898. – № 255. – 14 (26).11. – С. 1; № 256. – 16 (28).11. – С. 1.
3. Горак Я. Два матеріали з віднайдених рукописів Володимира Садовського / Я. Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – Тернопіль ; К., 2009. – № 2 (21). – С. 22–32.
4. Горак Я. До характеристики музично-громадської діяльності Володимира Садовського / Я. Горак // Вісник НТШ. – 2011. – Ч. 45. – Весна–літо. – С. 36–38.
5. Горак Я. Із рукописних матеріалів Володимира Садовського / Я. Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – Тернопіль, 2011. – № 1. – С. 130–137.
6. Горак Я. Матеріали до історії видання “Артистичного вістника” / Я. Горак // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 19–20. – С. 306–314.
7. Горак Я. Філарет Колесса та Володимир Садовський: до характеристики контактів / Я. Горак // Музикознавчі студії Інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії ім. П. Чайковського : зб. наук. праць. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – Вип. 7. – С. 135–152.
8. Гордієнко В. Композитор о. Йосиф Кишакевич: біографічний нарис / В. Гордієнко. – Львів : Поклик сумління, 1998. – 111 с.
9. Дорундяк С. Зъ нагоди новинъ на поли нашои церковной музыки. (Відповідь на критику) / С. Дорундяк // Діло. – 1899. – № 99. – 5 (17).05. – С. 2–3; № 100. – 6 (18).05. – С. 2; № 101. – 7 (19).05. – С. 2–3; № 102. – 8 (20).05. – С. 2; № 103. – 10 (22).05. – С. 2–3; № 105. – 12 (24).05. – С. 1–2; № 106. – 13 (25).05. – С. 1–2; № 107. – 14 (26).05. – С. 1–3.
10. Інститут літератури ім. Т. Шевченка. – Відділ рукописів і текстології. – Ф. 100, № 2738, арк. 2–9.
11. Матюк В. Въ справѣ науки нотного хорального спѣву у насъ по селахъ і мѣстахъ / В. Матюк // Діло. – 1898. – № 275. – 10 (22).12. – С. 1–2.
12. Матюк В. Отзывъ къ спѣволюбивымъ русинамъ / Матюк В., Шухевич В., Копко М. // Галичанинъ. – 1899. – № 159. – 18 (30).07. – С. 2.
13. Наука, штука и литература. “Перша Служба Божа на чотири голоси хору мішаного” // Діло. – 1898. – № 276. – 11 (23).12. – С. 3.
14. Наука, штука и литература. П. Філяретъ Колесса... // Діло. – 1898. – 23.12. 1898 (4.10.1899). – С. 3.
15. Новини на поли нашои церковной музыки // Діло. – 1898. – № 277. – 12 (24).12. – С. 1–2. – Підписано: одна рецензія – Пилип Музика, друга рецензія – Філарет Колесса.
16. Новинки. П. Філарет Колесса просить нас... // Діло. – 1898. – № 280. – 16 (28).12. – С. 3.
17. [Садовський В.] Зъ нагоди новинъ на поли нашои церковной музыки / Володимир Домет Садовський // Діло. – 1899. – № 58. – 13 (25).03. – С. 1–2; № 59. – 15 (27).03. – С. 1–2; № 61. – 17 (29).03. – С. 1; № 63. – 19 (31).03. – С. 1; № 64. – 20.03 (1.04). – С. 2; № 65. – 22.03 (3.04). – С. 1–2; № 67. – 24.03 (5.04). – С. 1–2; № 68. – 26.03 (7.04). – С. 1–2; № 69. – 27.03 (8.04). – С. 2–3; № 70. – 29.03 (10.04). – С. 2–3; № 73. – 1 (13).04. – С. 2. – Підписано: Дометь.
18. [Садовський В.] Письма зъ Вѣднѣ. Вѣдень. 19 н. ст. лютого 1899 / В. Садовський // Діло. – 1899. – № 37. – 17 (29).02. – С. 1–2. – Підписано: Дометь.
19. Штука, наука, література. Повний наклад “Служби Божої” // Діло. – 1899. – № 4. – 7 (19).01. – С. 1.

Впервые публикуются 6 писем Владимира Садовского к редактору газеты “Діло” Ивану Белею, которые сохранились в фонде Ивана Белея в отделе рукописей и текстологии Института литературы им. Т.Шевченко НАНУ. Написанные в Вене на протяжении первого полугодия 1899 г., письма отображают совместную работу детелей над текстом статьи В.Садовского “По поводу новостей на поле нашей церковной музыки” в процессе подготовки ее к печати.

Ключевые слова: Владимир Садовский, Иван Белей, Філарет Колесса, “Діло”, “Первая Литургия”, Вена, письма, “По поводу новостей на поле нашей церковной музыки”.

This is the first publication of the six letters from Volodymyr Sadovskyi to Ivan Belei, the editor of the newspaper "Dilo". The letters were found in Ivan Belei's fund in the department of manuscripts and textual criticism of Literature Institute named after t. Shevchenko of the NASU. The letters were written in Vienna in the first half of 1899. They reflect Sadovskyi and Belei's joint work on the text of Sadovskyi's article "On the Occasion of the News in the Field of Our Clerical Music".

Key words: *Volodymyr Sadovskyi, Ivan Belei, Filaret Kolessa, "Dilo", "The First Liturgy", Vienna, letters, "On the Occasion of the News in the Field of Our Clerical Music".*